

LA NOBLESA DE L'ALMIRANT

La gran diferència que hi ha entre la faula genovesa i els fets que es coneixen de la vida real de Cristóbal Colón s'entreu nítidament a la seva personalitat, ja que tant el seu aspecte autoritari com el seu caràcter i afeccions literàries posen en evidència que ni era d'origen plebeu ni tampoc d'ascendència hebrea.

Va ser a Portugal on es va començar a mostrar el noble llinatge de l'Almirant. Tot deriva, com tractarem de demostrar, del fet de ser fill de Don Carlos, Príncep de Viana, el qual era molt conegut en aquell país, ja que, el 1459, durant el seu confinament a l'illa de Mallorca, el va visitar l'ambaixador portuguès Gabriel Lorenzo, que era portador de les bases mitjançant les quals es concertava el matrimoni de Don Carlos amb la infanta Catalina, germana del rei de Portugal. La mort del Príncep de Viana, el setembre de 1461, va afectar tant la infanta lusitana que es va retirar al convent de Santa Clara de Coimbra, per tota la vida.

Així veim que, el 1478 o 1479, Colón es casa, probablement a Lisboa, amb Filipa Moniz Perestrello, que pertanyia a una família de la més alta noblesa lusitana. Filipa era noble per ambdues línies, i fins i tot estava emparentada amb l'Arquebisbe de Lisboa.

Mentre residia en aquell país, el noble navegant es va relacionar i va ser ben acollit per la Cort lusitana. Això li permeté fins i tot poder copiar la famosa carta que havia enviat el 25 de juny de 1474 el matemàtic i físic de Florència, Paolo del Pozzo Toscanelli, al canonge Fernando Martins, carta que li va prestar el rei de Portugal que la tenia al seu arxiu.

Arribat l'any 1483, quan els seus projectes de descobriment ja estaven definits, va proposar a Don Juan II descobrir grans terres molt riques en or, argent i pedres precioses, per la via del Ponent cap a austre o migjorn. Però, a canvi, va sol·licitar al rei de

Portugal el següent: “Primerament, que l’honressin armant-lo cavaller d’esperó daurat” , com a segona condició, “que pogués anomenar-se Don Cristóbal Colón, ell i els seus successors”, i, com a tercera condició, “que li donessin títol d’Almirant Major de l’Oceà”.

No hi ha dubte que ningú fins llavors, ni posteriorment, havia presentat a Don Juan II tan magnes peticions que només es justifiquen en un personatge d’estirp reial, tal com ho era ell, fill de Don Carlos, Príncep de Viana i de Margalida Colom. El futur Almirant demanava més del raonable: Demanava retals de sobirania perquè se sentia fill de rei.

Posteriorment, a principis de març de 1493, en tornar del seu primer viatge a les Índies, l’Almirant va ser rebut pel rei de Portugal amb els honors corresponents al seu alt rang.

El prestigiós historiador nord-americà Washington Irving ens ho relata així: “En acostar-se a la residència reial, sortiren a rebre’ls els principals cavallers de la comitiva sobirana i el conduïren amb gran pompa al palau. La recepció que li féu el monarca era digna d’un príncep il·lustrat. Manà que s’assegués en presència seva, distinció dispensada només a persones de la sang reial o egrègia estirp, i després de moltes enhorabones pel gloriós resultat de la seva empresa li assegurà que tot allò que Portugal contenia que pogués ser-li útil als seus sobirans o a ell, quedava enterament a les seves ordres.”

Mentre Colón era a la Cort , Don Juan II va enviar als Reis Catòlics i al Duc de Medinaceli un ràpid missatger per comunicar-los la inesperada i feliç notícia. A causa de la seva situació geogràfica, les bones noves arribaven abans a Cogolludo(Guadalajara) que a Barcelona, i així va ser com Don Luis va ser el primer que va saber que Colón havia tornat del seu primer viatge i havia descobert tot allò que havia promès.

El 19 de març , des de Cogolludo, el Duc de Medinaceli va escriure una carta al seu oncle el Gran Cardenal Don Pedro

González de Mendoza, donant compte d'aquella arribada. A un fragment hi podem llegir: “Reverendíssim Senyor. No sé si Vostra Senyoria sap com jo vaig tenir a casa meva molt de temps Cristóbal Colomo, que es venia de Portugal i se'n volia anar al rei de França perquè emprengués d'anar a cercar les índies amb el seu favor i ajut; i jo ho voldria provar i enviar des del Puerto, que tenia bon aparell amb tres o quatre caravel·les, que no em demanava més, però com vaig veure que era aquesta empresa per a la Reina, Nostra Senyora, ho escriví a sa Altesa des de Rota i em respongué que l'hi enviés”.

Cal recordar que el 1485, rebutjat el seu projecte a Portugal, el futur Descobridor, va abandonar aquell país acompanyat pel seu fill Diego i es va encaminar cap al Puerto de Palos. Després del seu pas pel Monestir de la Rábida, lloc on va trobar una llar i escola per al seu fill, el noble navegant es va encaminar cap als dominis del Duc de Medina Sidonia. Allà li va proposar els seus plans, però per causes que desconeixem no varen ser acceptats. Frustrat de bell nou el seu projecte, Colón va dirigir l'esguard cap al Duc de Medinaceli que, en aquells moments, residia al Puerto de Santa Maria.

Don Luis de la Cerda va acollir amb entusiasme el projecte de Colón sense tenir la necessitat de consultar amb ningú, i li va donar allotjament a la seva residència ducal tal i com ho manifesta a la seva carta recentment citada. Salvador de Madariaga assevera que al palau del Duc Colón va ser tractat i protegit amb els honors i preeminències que aleshores es dispensaven a les persones d'alt llinatge.

Aquest suport que Cristóbal Colón va rebre del Duc de Medinaceli, no resulta acceptable que el rebés un mercader genovès, però sí un fill de Don Carlos, atès que Don Luis de la Cerda s'havia casat amb Ana de Navarra y Aragón, filla natural del príncep de Viana i de Maria de Armendáriz, fet que demostra que el futur Almirant era cunyat del Duc.

A l'arxiu de la Casa de Medinaceli, casa de Pilat a Sevilla, es conserven diversos documents que acrediten aquestes asseveracions. A un d'aquests documents es descriu el següent: "Don Luis de la Cerda, Vè. Comte de Medinaceli, Senyor del Puerto de Santa Maria i de la vila de Cogolludo i la seva terra... es casà tres vegades. La primera amb Dona Catalina Laso de Mendoza.

La segona vegada es casà amb Dona Ana de Navarra i Aragón, filla del Príncep Don Carlos, primogènit de Navarra, i de Dona Maria de Armendáriz, de qui tengué la seva única filla, Dona Leonor de la Cerda y Navarra."

El gener de 1486 el futur Almirant es va dirigir cap a Córdoba, portant unes cartes del Duc al confessor de la Reina. En aquesta mateixa ciutat, a finals d'abril o principis de maig, va tenir lloc la primera entrevista entre Colón i els seus oncles els Reis Catòlics. Cal esmentar que des d'aquella data va ser ajudat i protegit pels monarques, fet que evidencia que Cristóbal Colón no era Cristóforo Colombo.

Mentre el navegant residia a Córdoba, va conèixer Beatriz Enríquez de Marana, la qui seria la mare del seu segon fill, Fernando, que va néixer l'agost de 1488, i, com podem veure, en lloc de posar-li el nom de Doménico, nom del pare del Colombo genovès, li posaren el del Rei Fernando.

Abans del descobriment d'Amèrica i durant el temps que va viure a Castella, al futur Almirant, en lloc de veure'l envoltat de mercaders genovesos, com ens el pinten alguns historiadors, el veim emparat per altres personalitats. Podríem nomenar Alonso de Quintanilla, Comptador Major dels Reis, el Cardenal Don Pedro González de Mendoza, conegut amb el malnom de "Tercer Rei", Fra Diego de Deza, professor de Teologia de la Universitat de Salamanca i també tutor del Príncep Juan, hereu del tron, Andrés Cabrera i la seva esposa, Beatriz Fernández de Bobadilla, Marquès i Marquesa de Moya.

A la casa de Aragón també tenia amics influents, entre els quals es trobaven Gabriel Sánchez, tresorer, i Luis de Santángel, escrivà de ració.

El 17 d'abril de 1492 es va firmar a Santa Fe de la Vega de Granada un important document d'incalculable valor històric. A dit document, que es coneix amb el nom de "Capitulacions de Santa Fe", quedaren estipulades totes les condicions establertes entre Colón i la Corona.

La primera condició que registra el document és que "Vostres Alteses com a Senyors que són de dits mars oceans fan des d'ara el dit Don Cristóbal Colón el seu Almirant a totes aquelles illes i terres fermes que per la seva mà o indústria es descobrissin o guanyessin als P dits mars oceans per a tota la vida, i després de mort, els seus hereus i successors d'un a altre perpetuament amb totes aquelles preeminències i prerrogatives pertanyents al tal ofici en segon que Don Alfonso Enríquez, quondam, Almirant Major de Castella".

La segona condició que imposa el noble navegant és que "Vostres Alteses fan el dit Don Cristóbal el seu virrei i Governador General a totes les dites terres fermes i illes que com s'ha dit, ell descobrís o guanyés als dits mars."

D'aquest contracte de Cristóbal Colón amb els Reis Catòlics, alguns historiadors han arribat a dir que mai no es va veure ni es veurà un altre de semblant, atès que és un tractat sobre una cosa desconeguda i en el qual el navegant va demanat i la Corona accedint. i així va ser com amb aquests rellevants honors i cobejadíssims oficis, el nebot dels monarques, de cop i volta va ser elevat als cims més alts de la Grandesa castellana.

Pel que fa a la petició del futur Descobridor del càrrec de virrei i governador general a perpetuïtat de totes aquelles terres que descobrís viatjant cap a Occident, Federico Udina Martorell afirma que això evidencia que ell coneixia l'estructura política de la Corona d'Aragó, ja que el càrrec de virrei era poc conegut a

Castella i el de governador general, amb aquesta denominació de general, no existia a la Corona de Castella.

Cal puntualitzar que , en aquells moments, i conforme a les institucions catalanes, l'hereu de la Corona assumia el govern de Catalunya a títol de virrei. Aquest càrrec corresponia al Príncep de Viana, posat que Don Alfonso V, a Nàpols, el 26 de juny de 1457, l'havia declarat Príncep hereu i successor després de son pare dels regnes d'Aragó, València, Mallorca, Sardenya, Sicília i del principat de Catalunya. Aquesta dada ens revela la raó per la qual Cristóbal Colón va reivindicar amb tanta insistència als Reis el càrrec de virrei, pel que sembla amb la finalitat d'igualar-se, quant a certs honors i preeminències , al seu pare, el príncep de Viana.

També l'abril de 1492, és a dir, alguns mesos abans del descobriment d'Amèrica, els Reis ja reconegueren documentalment la noblesa de Colón.

A l'Arxiu de la Corona d'Aragó, a Barcelona, es conserven juntament amb la còpia cancelleresca de les "capitulacions de Santa Fe", dos salconduits que, també en còpia de cancelleria, varen expedir Don Fernando i Dona Isabel a favor de l'Almirant i virrei perquè ningú no posés impediments per realitzar el viatge que en servei dels monarques es proposava dur a terme.

El primer d'aquests documents, en el qual el declaren noble, és el passaport de Colón. A un fragment hi podem llegir: "Enviam el NOBLE Cristóbal Colón, amb tres caravel·les pel Mar Oceà cap a les Índies. Granada, 16 d'abril de 1492. Jo, el Rei. Jo, la Reina. El Rei i la Reina m'ordenaren això a mi, Juan de Coloma."

El segon salconduit per al descobriment del nou món és una carta dels Reis Catòlics al Sobirà de Catai. En aquest document llegim: "Per això hem decidit enviar-vos el nostre NOBLE Capità Cristóbal Colón, dador d'aquesta carta. Des de Granada, 30 d'abril de 1492. Jo, el Rei. Jo, la Reina. Coloma, Secretari."

Després de tornar del seu primer viatge, a finals d'abril de 1493, els Reis varen rebre a Barcelona l'Almirant envoltats de tota la Cort, encapçalada pel príncep Juan.

Salvador de Madariaga diu que els “Reis sorprengueren els seus cortesans atorgant-li dos honors singulars, fins llavors reservats als més grans d'entre els grans: s'aixecaren per rebre'l i quan els hagué besat les mans, li oferiren un escambell.” Posteriorment el Rei el va fer cavalcar al seu costat, amb el príncep Juan a l'altre, privilegi fins llavors reservat a la sang reial.

A la mateixa ciutat comtal, Colón va obtenir escut d'armes que duia als seus quarters el castell de Castella, el lleó de Lleó, illes i, segons diu el document reial de maig de 1493, “a l'altre quadre baixà a la mà esquerra les armes vostres que solíeu tenir.” És evident que l'Almirant s'esforçava per fer constar que ja des de temps antic havia tengut “armes”, és a dir, noblesa.

Aquest dret de dur a les seves armes un castell i un lleó col·locava Colón al mateix nivell que els Reis, atès que el lleó i el castell eren les armes reials.

A aquesta concessió varen seguir d'altres: El 28 de maig els Reis li confirmen solemnement els seus títols, honors i privilegis definits a les capitulacions de Santa Fe, el mateix dia li donen cartes reials nomenant-lo Capità General de la segona flota de les Índies i autoritzant-lo per nomenar les persones triades per ell per al govern de les noves terres descobertes, i, a més de tot això, també li donaren el segell reial. En suma, aquestes concessions posaven en mans de l'Almirant poders gairebé regis tant al mar com a la terra.

Davant aquest cúmul de sòlids arguments, han estat molts els historiadors que no han dubtat a afirmar que el Descobridor era de noble llinatge. Entre ells podem citar: Luis Ulloa, Ricardo Carreres Valls, Marcelo Gaya y Delrue, Renato Llanas de Niubó, J. Suau Alabern, Ricardo Sanz, Margarita del Olmo, Emilio Cuenca, Caius Parellada, etc.